ANUL I — No. 1 1 IANUARIE 1939

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ŞI INFORMAŢIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la N. 5740 din 18 Dec. 1938 Reg. Publ. periodice la Trib. S. III C. Iaşi

Redacţia şi Administraţia / Libraria Atli. Gheorghiu
Iaşi — Strada Cuza-Vodă No 54 — Telefon No. 1031

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituţiuni / Lei 500

Cuvânt pentru început

Un număr de prieteni literari, găsind că este trebuitoare la noi o gazetă de informaţie literară cum este *Les nouvelles littéraires* în Franţa şi *Il Marzocco* în Italia mi-au propus să conduc această publicaţie, dându-mi o autoritate deplină şi făgăduindu-mi să mă urmeze ca pe un căpitan de corabie. Nu-i vorbă, unde sunt corăbii este şi putinţă de înec şi vai, multe echipagii literare au naufragiat. Câte un sceptic n'a uitat să-mi amintească aceasta. Motiv şi mai temeinic ca să primesc. Nu-mi plac tânguitorii funebri. Au pierit multe reviste, dar unele au rezistat. Şi apoi încercările să nu fie ele însele mici paşi ai progresului? Deci pornim.

O legiune de intelectuali dintre cei mai bine pregătiţi, profesori de universitate, tineri oameni de ştiinţă, scriitori şi publicişti din toate generaţiile existente stau gata să îndrumeze şi să judece actualitatea noastră literară. Era şi momentul de a învăţa pe tineri să se înflăcăreze de idei generale şi de creaţia artistică şi de a pune mai presus viaţa spirituală decât viaţa politică.

Suntem la o răspântie a culturii noastre ce are sau trebuie să aibă asemănare cu secolul lui Ludovic al XIV-lea. Statul a ajuns la o formă statornică, simbolizată prin dinastia regală. Interesul nostru este de a da linii monumentale, culturii încă fumegoase de peste un secol. Tânărul se cade să viseze a fi, mutatis mutandis, Corneille, Rafael, Racine, Molière, adică întemeietorii înaltului clasicism. După câteva decenii de astfel de visare, se vor naşte neapărat şi marii creatori. Generaţiile de după războiu s'au risipit în aspiraţii terestre, şi efectul este dispreţul încă stăruitor al cetăţeanului pentru omul de cultură. Creatorul nu este stimat de vulg, decât din clipa în care părăseşte biblioteca pentru dregătoriile publice. Este vremea să discutăm despre arte cu aprindere şi să le promovăm, să scriem, să pictăm şi să zugrăvim, să creăm statorniciei noastre politice un secol de aur. Fără îndoială că cu o foaie literară nu se crează o epocă clasică, dar se pot da întâiele sugestii.

Deocamdată avem reviste foarte frumoase, dar una vie încă nu: lăsând pe cele greoaie, de literatură de volum, unele sunt publicaţii de direcţie politică ce primesc literatura numai ca un accesoriu, altele sunt reviste, desigur simpatice, de solidaritate între bătrânii nemulţumiţi şi tinerii grăbiţi. De bună seamă că o revistă trebue să simbolizeze înfrăţirea generaţiilor (şi prin partea istorică a jurnalui nostru noi o consfinţim) dar în spiritul adevărului. Nu este nici moral şi nici folositor pentru un scriitor să caute reputaţia goală în locul înfăptuirii durabile.

Acest respect pentru creaţiunea în sine voim să-l deşteptăm cu presupunerea că un tânăr va prefera mai degrabă să publice un singur vers admis în coada unei reviste ce judecă absolut şi nepărtinitor decât într'una cu uşile date de perete.

Vom face dar o revistă de critică generală, nu un magazin de literatură îndoielnică. Şi fiindcă mai toate publicaţiile actuale păcătuesc printr'un spirit de tabără, vestim că vom recenza *toate* operele ce ni se vor trimite, fără deosebire. Jurnalul nostru va da o icoană *integrală* a literaturii noastre. Primim colaborarea oricui în spiritul nostru mai degrabă informativ şi critic, iar în locul *poştei redacţiunii* cu ironii ieftine, aducem aici rubrica întemeiată de noi *Primii paşi* în care vom publica numai extrase din manuscrisele începătorilor.

Insfârşit, prin rubrici mai distractive ne adresăm publicului celui mare dându-i din câmpul artelor acele aspecte care înfrumuseţează viaţa de toate zilele.

G. Călinescu

Figuri contimporane

Enescu

Adevărata valoare a unei culturi naţionale se verifică dincolo de învelişul protector al fruntariei, în lumina crudă şi incisivă a criticei internaţionale. Tot astfel cum valoarea individuală se stabileşte în afara cercului strâmt al familiei, în cadrul social.

Privită din acest punct de vedere, tânăra cultură românească, cu atât de promiţătoare începuturi, fatal are o balanţă deficitară în schimbul cultural internaţional. Mai mult importăm decât exportăm pe planul vieţii şi creaţiei spirituale.

Dacă am încerca să alcătuim bilanţul celor optzeci de ani, de când a început evoluţia noastră, ar trebui să ne oprim la urma urmei, credem noi, la două nume.

Nume care, precum spuneam mai sus, pot să înfrunte cu cinste, pentru cultura românească, nu critica, atât de relativă a contemporaneităţii, ci verdictul fără apel al posterităţii.

Din aceste două nume, unul aparţine trecutului şi răspunde la numele de Mihai Eminescu.

Despre acest geniu deja aureolat de nimbul nemuririi, marele public a început a-şi închega un concept în care prinde a se desluşi ideia că Eminescu este unul din cei mai mari poeţi lirici ai omenirii. Pus alături de un Heine sau de un Leopardi, Eminescu îşi păstrează neştirbită şi neîntunecată câtuşi de puţin valoarea şi strălucirea operei sale.

Al doilea nume, care în prezent ocupă locul cel mai preponderent în arta românească şi care în ochii contemporanilor are o cu totul altă valoare, de alt odin, decât cea pe care o va porunci posteritatea, este, (numele înfloreşte, desigur, deja pe buzele cititorului fără a-l fi pronunţat) George Enescu.

Dar George Enescu creatorul, asemenea lui Liszt odinioară, este totodată de neînţeles de contemporani pe cât este de admirat celălalt, interpretul, virtuosul şi şeful de orchestră.

Creaţiunea lui Enescu depăşeşte timpul său, şi încă de departe. Târziu, foarte târziu, când multe din străluciri le contimporane se vor fi pierdut în negura timpului, operele maestrului român vor rămâne biruitoare, ca o piatră fundamentală pusă la temelia şcoalei muzicale româneşti.

Spărgând cadrul formei tradiţionale, împrumutat de la şcoalele prin care a trecut, fondul sufletesc neaoş românesc năvăleşte impetuos în toate operele lui George Enescu.

Lăsând deoparte operele de tinereţe, rapsodiile şi poema română, unde materialul este lăsat în forma sa primitivă şi [illegible] mijloacele şi formula de echilibru între rigiditatea cadrului simfonic şi libertatea de expresiune a melosului etnic, toate operele, dar absolut toate operele de maturitate, începând cu sonata II-a şi terminând cu Oedip sunt invadate de acest melos care pecetlueşte întreaga operă enesciană.

Acest melos, trecut prin filtrul sensibilităţii personale şi susţinut de o arhitectură impecabilă, mlădiată după exigenţele estetice ale melosului dă suflu şi trăinicie operei a cărei biruinţă viitoare va fi deplină.

Opera lui G. Enescu, alături de opera lui Eminescu, deschide culturii româneşti drum spre culmile creaţiei internaţionale.

Mircea Bârsan

Estetica limbii

Multă vreme elementul pur lingvistic al operelor poetice n'a fost luat decît parţial şi unilateral în consideraţie. Istoricii şi criticii literari se mulţumeau, deobiceiu, să se ocupe numai de aşa zisul fond, neglijînd mai mult sau mai puţin „forma". Această atitudine izvora dintr'o concepţie didactică, mai exact spus scolastică, despre producţiile literare: întocmai ca în toate manualele şcolare de astăzi, se despărţea, ca şi cum ar aparţinea la domenii complect deosebite, „fondul" de „formă", pentru a se ajunge astfel, contra celei mai izbitoare evidenţe, la sfărîmarea unităţii organice a operei literare.

Reacţia s'a produs în două sensuri diferite. Deoparte o tendinţă estetizantă, caracteristică în special pentru Francezi, dealta una filologică, creaţie pur germană (ca şi filologia însăşi). Prima se concentra excluziv asupra stilului, şi anume asupra stilului frumos, poetic şi cum i se mai spune cu diverşi alţi termini, la fel de improprii; cealaltă se preocupa de limba unui autor sau a unei scrieri literare, ca de un simplu material, aşa cum fac lingviştii, cînd cercetează vorbirea unei colectivităţi oarecare (particularităţi fonetice, morfologice, etc., deosebite de-ale altor autori sau opere). Istoricii literari germani au procedat şi procedează încă astfel nu numai în cazul unor epoci literare mai vechi sau al unor scriitori de mîna a doua. Ei aplică sistematic această metodă, indiferent de vrîsta şi de valoarea artistică a... împricinaţilor. Există destui romanişti germani, care utilizează *Divina Commedia*, de ex., drept mijloc pentru predarea gramaticii istorice a limbii italiene!

O schimbare, îmbucurătoare, s'a produs în momentul cînd esteţi cu oarecare pregătire lingvistică şi, mai ales, lingvişti cu înţelegere şi sensibilitate estetică neobişnuită au început să cerceteze limba operelor literare. In prima categorie intră Benedetto Croce, estet şi filolog, în a doua, mult mai numeroasă, Karl Vossler (puternic influenţat de Croce), împreună cu discipolii săi (indirecţi) Leo Spitzer şi Giulio Bertoni, apoi Maurice Grammont. Ideia cea mai fecundă, din punctul nostru de vedere, a lui Croce este identificarea intuiţiei cu expresia, aşadar a „fondului" cu „forma", ca să mă folosesc de terminii tradiţionali, şi, în consecinţă, identificarea artei cu limba, a esteticii cu lingvistica. Urmarea imediată a fost suprimarea principială a oricărei deosebiri dintre aceste două domenii de activitate spirituală, chiar atunci cînd e vorba de limba unui poet, a unui filozof sau om de ştiinţă.

Lingvişti ca Vossler, Spitzer, Bertoni şi-au însuşit această concepţie, aplicînd-o la studiul elementului lingvistic din operele literare. Intre ei s'a distins Spitzer, după el şi, cu siguranţă, supt influenţa lui, Bertoni, care au mers atît de departe, încît au încercat, cu succes (mai ales primul), să caracterizeze o scriere literară sau un poet numai cu ajutorul limbii lor: să reconstitue atmosfera psihologică a celei dintîiu şi să facă portretul moral al celui de-al doilea, bazîndu-se excluziv pe materialul lor lingvistic. Să se compare, de pildă, lucrările lui Spitzer: *Stilstudien*, vol. II, München 1928 şi *Romanische Stil-und Literaturstudien*, 2 volume, Marburg a. L. 1931, apoi acelea ale lui Bertoni: *Lingua e pensiero*, Firenze 1932 şi *Lingua e poesia*, Firenze 1937.

M. Grammont a lucrat independent, pornind dela fonetică (este unul din cei mai mari fonetişti, cam personal şi deaceea combătut de mulţi, dar tocmai prin aceasta foarte interesant şi vrednic de atenţie). Constatînd că sunetele vorbirii omeneşti au prin ele înseşi o valoare expresivă, a căutat să le stabilească această valoare şi să vadă cum o utilizează unii dintre poeţii ţării sale în opera lor versificată. Astfel a luat naştere *Le vers français*, o carte fundamentală, din care au ieşit, pînă în 1937, patru ediţii. Mai apropiate de obiectul discuţiei noastre sînt cercetările lui Grammont în legătură cu ceeace se numeşte, deobiceiu, simbolism fonetic: între impresiile acustice produse de sunetele articulate şi sensul unora dintre cuvintele în alcătuirea cărora intră sunetele respective se crează o legătură atît de strînsă, încît pronunţarea lor trezeşte, am putea spune automat, anumite imagini sau stări sufleteşti. Un rezumat amănunţit al acestor cercetări găsim în cartea lui Grammont *Traité de phonétique*, Paris 1933, capit. III (intitulat „fonetica impresivă"), unde se vorbeşte nu numai de onomatopei, ci şi de cuvinte, morfeme, etc. expresive, de ritm, accent, intonaţie ş. a.

Nu-i greu de văzut deosebirea dintre Grammont deoparte, Spitzer şi Bertoni dealta. Dar punctul de vedere al fonetistului dela Montpellier este la fel de îndreptăţit ca şi al celorlalţi, chiar dacă pare mai accesibil şi oarecum învechit, prin faptul că ne întîmpină la cercetători dinaintea lui Grammont, care l-au aplicat însă incidental şi fără sistemă, mai mult empiric şi intuitiv. Combinate şi mînuite de un om înzestrat cu gust şi cu simţ lingvistic subtil, concepţia să zicem fonetică a lui Grammont şi concepţia stilistică a lui Spitzer, Bertoni, etc. epuizează ceeace s'ar putea numi estetica limbii.

*

La noi G. Ibrăileanu a mers pe drumul deschis de Grammont, fără să fi cunoscut lucrările acestuia. Am arătat, într'un a[illegible] *Viaţa romînea[illegible]* 1936, pag. [illegible] cedat [illegible] Eminescu [illegible] e sensibilita[illegible] fină şi ajutat de c[illegible] în îndelungat cu poezia eminesciană, Ibrăileanu a intuit numeroase lucruri, care probează că, în împrejurări mai favorabile, acest om ar fi provocat o adevărată revoluţie în domeniul criticii şi esteticii romîneşti.

După Ibrăileanu, d-l D. Caracostea şi-a făcut s'ar putea spune o specialitate din cercetarea modului cum a utilizat Eminescu valoarea expresivă a sunetelor limbii noastre. A publicat mai întîiu diverse articole oarecum programatice prin reviste, pentruca acum de curînd să scoată o lucrare foarte voluminoasă despre *Arta cuvîntului la Eminescu*, unde acordă o atenţie neobişnuit de mare factorului „limbă" la cel mai talentat poet romîn. D-l Caracostea

Iorgu Iordan

Urmare în pag. 4

Elegie

A trecut peste fruntea ta un geniu al apelor,
braţele fluxului — ample — au ajuns pân' la tine
încărcate cu stele de ceruri ultramarine
cu alge bolnave de somn pentru linia pleoapelor.

Priveşte adânc în irisul intact al ocheanului
la flora acestui ţinut fosforos, — madrepore —
în jaruri imense coralii ascund aurore
pentru inima ta — proaspătul flux al oceanului.

Liniştea, liniştea, această vastă pasăre de apă,
a murit în mâinile voastre groase de nepăsare
şi umbra ei agitată ca o chemare
doar în tristeţea mea, doar în tristeţea ta o să 'ncapă.

Mircea Pavelescu

Al. O. Teodoreanu

ne vorbeşte despre:

bucătărie, vinuri şi literatura română

Mi-aţi cerut să mă rostesc asupra bucătăriei, vinurilor şi literaturii româneşti. Intrebările d.-voastre mi-au stârnit o amintire, pe care va s'o povestesc, ea răspunzând mai bine celor trei întrebări, decât aş putea-o face eu însumi.

Ne înzepezisem, prietenul meu şi cu mine, într'o gară obscură din nordul Moldovei. Prietenul meu lipsise mult din ţară, unde debarcase în plină iarnă c'un raglan în culoarea ţigărilor de foi şi-o diplomă de doctor în litere de la Sorbona. Ne-am coborît să căutăm şeful gării, când o dihanie păroasă ne apăsă umerii cu două lăboaie uriaşe, mormăindu-ne numele în gulerul şubei care-i acoperea în întregime capul. Era fostul nostru camarad de liceu Radu Vuza, moşier, vânător şi gastronom.

— Nici să vă gândiţi să continuaţi drumul, ne spuse el. Viforniţa e în toi şi riscaţi să degeraţi cine ştie cât în vagoane. Pentrucă până la mine e prea departe, vom poposi noaptea asta la Costea Baltă. O să fie foarte bucuros să vă găzduiască şi ar fi păcat să vă cunoaşteţi de atâta amar de vreme şi să nu-i fi văzut curtea. Are o casă, o bucătărie şi-o pivniţă cum au început să nu mai fie nici în Moldova (Radu Vuza uitase biblioteca, renumită şi cunoscută tuturor bibliofililor: *un lapsus*).

In dosul gării ne aştepta o sanie ţărănească, încărcată de vânat, lăicere niţoase şi blăni de oaie. Cei trei chilometri până la conac au fost o adevărată expediţie. Drumul se acoperise tot şi deşi nu trecuse mult de ceasurile patru după prânz începuse a se întuneca bine.

*

Revederea a fost cordială. In faţa ceştilor cu ceai începusem a ne desmorţi puţin. Prietenul meu dela Sorbona era un pesimist. Vorbind de cursul de literatură română pe care urma să-l inaugureze ne-a spus:

— Foarte bine, voiu preda literatura română o săptămână, hai două. Fac o săptămână Eminescu, în ceialaltă restul şi pe urmă ce mai fac?

Am protestat moale. Imi era cam somn. Gastronomul se oferise să ne prepare personal un *civet* de iepure, fel în care excela.

Discuţia lunecă spre bucătărie. Radu Vuza avea cuvântul. Nu se poate spune că bucătăria noastră nu-i gustoasă şi că Românul nu are talent la gătit. E încă primar în gusturi însă şi neglijează amăruntul, care în gastronomie are o importanţă capitală. Suntem ţara grâului şi nu sunt în Bucureşti două restaurante în care pânea să fie proaspătă şi aleasă cu îngrijire. Tot astfel cu cartofii. Numai la Capşa garnitura de cartofi poate fi consumată chiar dacă nu ai atras atenţia asupra-i. Dar oţetul? Suntem ţară viticolă şi nu găseşti absolut nicăiri un oţet bun. De vinuri nici nu mai vorbesc...

— Cu privire la vinuri am să vă povestesc o întâmplare recentă şi foarte nostimă—interveni gazda. Dar înainte de a începe, să restabilim un adevăr: E foarte răspândită eroarea că toţi podgorenii livrează vin bun care se alterează în drum spre consumator. Nu vreau să apăr intermediarii care conservă foarte prost şi fac amestecuri absurde, dar adevărul e că podgorenii nu ştiu să facă vinul. Sunt foarte puţini aceia care fac vin bun şi aproape nu există podgorean care să-l învechească. Ştiţi că eu beau foarte puţin. Câtă vreme ţin regimul nu beau deloc lichid în timpul mesei. Dar când intru în normal, îmi place să beau un pahar-două, dar numai vinuri mature şi fără să repet din acelaşi vin. Acum douăzeci de ani când am reluat conducerea acestei moşii, mi-am adus vinuri de Rin şi franţuzeşti. M'am gândit însă că ar fi păcat ca având o pivniţă ca aceea pe care o am, să nu pun în valoare şi vinuri de ale noastre. N'am lăsat să treacă an bun, fără să cumpăr câteva butoaie sau balerci din absolut toate regiunile noastre bune. Vă veţi convinge de rezultate, începând chiar din astă seară. Dar să vă spun povestea: Cumpărasem dela un proprietar din Nicoreşti un butoiu provenit exclusiv din *Crăcană*. L-am îngrijit cu toată atenţia, ca şi pe celelalte dealtfel până în anul al cincilea. Era gata. L-am tras în sticle şi nu-l ofer decât la cunoscători. N'a fost unul să nu-l pue pe picior de egalitate cu cele mai renumite vinuri din

Al. O. Teodoreanu

Urmare în pag. 2

Ştiri despre Maiorescu şi contimporanii săi Burlă şi Petrino

In *Dosarulu | Adreselor eşite in diferite cause |pentru care nu s'a pututu forma dosare| separate| pe 1865—1866* dela Facultatea de Filosofie şi Litere din Iaşi, nr. 24 se află următoarea ciornă de adresă scrisă de mâna lui Maiorescu, care se afla atunci Rector. O publicăm fiindcă ea dovedeşte patriotismul lui Titu Maiorescu, aşa de des contestat, şi simpatia lui pentru Al. Ioan Cuza:

Prea Inălţiate Dómne,

Respunsul Inălţimei Vóstre către Marele-Viziru alu Inaltei Porţi din 29 Oct./10 Noemvrie 1865 ne silesc a eşi din sfera retrasă a ocupaţiunilor scientifice şi artistice şi ne dă îndrăsnéla a ne înfăţişa public înaintea Inalţimei Vóstre. Căci mai nainte de a fi Professori, noi suntem Români, suntem cetăţeni ai Statului, a cărui conducere este încredinţată înţelepciunei şi curagiului Măriei Tale. Şi ca cetăţeni şi ca Români Ve rugăm să primiţi espressiunea profundei recunoscintie şi sincerei admiratiuni de care suntemu petrunşi toţi pentru Mărinimia, cu care Inalţimea Vóstră aţi susţinut autonomia interióră a patriei nóstre faţă cu scrisórea Marelui-Viziru. Dacă vre o dată au fost cuvinte a vreunui Principe cari să aibă resunetu în inima poporului seu şi să'i esprime cea mai scumpă a sa credinţă, aceste sunt cuvintele Inaltimei Vóstre:

„Me vedu silitu a aduce aminte aici că Principatele-Unite se administréză liber şi afară de totu amestecul Inaltei Porţi".

După acéstă formulare energică a positiunei nóstre internationale, nu ne este datu no[illegible]dauge alta decât sol[illegible] că fiecar[illegible]a con[illegible]n- [illegible] acés[illegible]mai justi[illegible]ntregei naţi[illegible]

Acésta [illegible]clarațiune venim cu celu mai profundu respectu a o depune înaintea Domnului „care înţelege că România să se bucure deplin de drepturile de autonomie şi independinţă interióră dobêndite ab antiquo".

Rectorul Universitaţei de Iassi:

T. Maiorescu

Profesorii Universităţei:

N. Culianu,
I. Negruzzi,
I. Ciurea,
I. M. Mélic

Bibliotecarii Universităţei:

P. Câmpénu
I. Cătănescu

Directorul Museului din Universitate:

Bardasare-Panaiténu

*

Tot în acest dosar [passim] se află o ştire care ne desvălue atitudinea lui Maiorescu faţă de problema evreiască. El e contra violenţelor din motive de umanitate şi de conjunctură politică. La „Junimea" însă se discuta aprins chestiunea şi Maiorescu n'o înlătura. Ca Rector, el se arată obiectiv, permiţând controversa ca oglindă a stării de fapt. Ingădue unui grup să facă antisemitism pacinic la Universitate, el însuşi declarându-se de principii contrare. La 25 Maiu 1866 profesorii Suciu şi Gheorghiu sunt arestaţi. Prefectul dă o proclamaţie în care vorbeşte de cei doi ca de „nisce individi care nu se sfiescu de nimini şi care sunt nisce instrumente oarbe ale inimicilor ţerei". Maiorescu protestează la Minister contra arestării şi insultelor aduse corpului academic. Apoi face istoricul afacerii. Trei studenţi au cerut, în numele „comitetului Naţional" în frunte cu Fătu, Holban, Gheorghiu şi Suciu, o sală. El le-a dat-o şi a constatat că toate întrunirile s'au ţinut în linişte: „ănse mi-amu făcutu datoria atunci şi mi-o facu şi acum a dechiara, că or. ce mişcare in contra Evreilor este o eroare politică, dar că mai ales in imprejurările noastre de astăzi este deadreptul periculoasă şi că în special aru fi o adevărată ruşine a vede Profesori şi studenţi de Univers. luând parte la asemine agitatiuni retrogade". O parte din studenţi şi profesori l-au urmat, majoritatea însă nu. Dar însfârşit şedinţele au fost liniştite şi la cererea Prefectului numaidecât întrerupte, încât arestarea colegilor n'are rost. Tocmai fiindcă sunt adversari, Rectorul le ia apărarea.

*

Se ştie că o parte din profesorii dela Universitatea din Iaşi au fost adversarii politici ai lui Maiorescu şi l-au urmărit fără cruţare. A. Vizanti, de pildă, a participat lateral la vestita dare în judecată a ministerului conservator căzut în 1876. Sunt unele dedesubturi mai omeneşti în aceste inimiciţii pe care le vom desvălui cu timpul. O parte dintre profesori erau junimişti, adversarii nu. Ardelenii dela Universitate, nefiind cetăţeni români, aveau unele fricţiuni cu ministerele iar Rectorul nu-i sprijinea ba chiar forma comisiunile de examinare numai cu profesori „indigeni". De unde ură. Vizanti însuşi s'a simţit lovit de Maiorescu atunci când a cerut definitivarea. Iată ce a răspuns, cu mult umor, ministrul [copie]:

Ministeriul Cultelor
şi Instrucţiunei publice

Divisiunea scólelor

Bucuresci, 25 Maiu 1874

Nr. 4720

Domnule Rectoru!

Pentru a se pute luá dispusetiunile cuvenite in consecinţa mijlocirei D-vóstră din Raportulu Nr. 116, Subsemnatulu, audindu pre Consiliulu permanentu alu alu [sic] Instrucţiunei, are onóre a ve ruga se binevoiţi a'mi da sciinţă dacă D-nii profesori Challiol, Vizanti şi Caragiani pe lângă indeplinirea stagiului prescrisu de art. 366 din legea Instrucţiunei, s'au mai distinsu in deosebi ca profesori ai inaltu institutu de cultură precum este Universitatea? Dacă au publicatu scrieri şi cari anume? Dacă au ţinutu prelecţiuni populare? Dacă au luat parte la vre o intreprindere literară sau scientifică mai insemnată?

Primiţi, ve rogu, Domnule Rectoru, asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

Semnaţi

(Ministru: T. Maiorescu)
(Capu divis.: Ión S. Poliso)
Pentru Conformitate
Secret. Univ. M. Pompiliu

Rectorul Şt. Micle pune în vedere această adresă Decanatului cu nr. 225 din 28 Maiu 1874, Decanul Quintescu convoacă pe cei trei cu nr. 31 din 30 Maiu 1874.
[*Dosarul adreselo*[r] *Intrate şt Eşite la facultatea de Litere pe anulu 1873—74*]

*

Andrei Vizanti fusese numit profesor prov. de Istorie şi Literatură română în urma concursului din 20 Sept. 1869. La 1 Oct. 1872 câştigase dreptul definitivării. E ceeace afirma într'o cerere din 1 Maiu 1876 [*Universitatea de Iassi Facultatea de Litere Dosarul Corespondentei pe anulu scolar 1875—1876*]. Ca deputat liberal lipsea des lăsând suplinitori. In anul şcolar 1875—76 junimistul V. Burlă, etimologul cuvântului „raţă", apare ca suplinitor al lui Vizanti. Işi aşezase orele seara dela 6—8 în loc de 8—12, 2—5, ceeace atrage protestul studenţilor în număr de şase. Dar aceiaşi studenţi cer lui Burlă să le facă un curs de l. sanscrită. Deci indianismul lui Eminescu nu e o pornire izolată. Iată cererea lui Burlă din dos. citat.

Iaşi în 23 Martie 1876
No. 98
1876 mart 25

Şum[uleanu]

Domnule Rector,

Majoritatea studenţilor dela facultatea de litere dela universitatea din Iaşi, doresc, ca să li ţin un curs gratuit de limba sanscrită. De óre ce studiul acestei limbe vechi, sora cea mai mare a limbelor clasice antice, de devinit [sic] astăzi în Europa modernă fórte necesariu pentru fie-care filolog, am crezut în folosul instrucţiunii să nu refus cererea numiţilor studenţi. In consecinţă cu aceasta am onóre a ve ruga Domnule Rector, să binevoiţi a mijloci de la onorabila conferinţă a d-lor profesori de la facultatea de litere permisiunea pentru ţinerea acestui curs, şi a-mi pune la disposiţiune o sală pentru prelecţiuni.

Primiţi, ve rog, Domnule Rector, asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

V. Burlă
profesor suplinitoriu de limba şi literatura română de la universitatea din Iaşi

D-sale
Domnului Rector al universităţii din Iaşi.

Pro-Rectorul G. A. Urechia recomandă cererea Decanului, iar acesta decide să se aştepte întoarcerea lui N. Ionescu spre a se putea ţine consiliu profesoral. Urmează deci că aprobarea nu s'a dat.

*

Suplinitor al lui Vizanti este şi vestitul poet inamic al lui Eminescu, D. Petrino. La 14 Noembrie 1876 Rectorul Suciu, cu nr. 82 comunica Decanatului că s'a dat lui Vizanti concediu pentru a participa la şedinţele Camerei, cu condiţia de a fi suplinit de D. Petrino, căruia i se şi făcea invitaţie [*Facultatea de litere | Dosarul | adreselor intrate şi eşite | pe anul scolar 1876—1877*] In Februarie Petrino îşi încetă suplinirea. Iată o cerere a lui:

Mult stimate şi pré onorate
Domnule Rectore!

Cause mie personale şi provocate de domnul professore Andrei Vizanti me pun în posiţiunea durerósă a nu mai puté fi suplinitorul D-sale.

Cu respect vin a Ve ruga să binevoiţi a lua cunoştinţă despre acéstă hotărire a mea şi a o împărtăşi înaltului minister.

Nainte înse de a me despărţi de acest post atât de onorific pentru mine unde am fost chemat prin încrederea domnului Ministru şi susţinut de bunăvoinţa D. Vóstre şi unde am avut fericirea a-mi dobêndi simpatiile domnilor studenţi, vin a depune în mânile D-vóstre profunda mea recunoştinţă, pentru mîndria ce am avut de a pute lucra măcar un moment din viaţa mea, alăture cu bărbaţi de mari şi strălucite merite.

Simt pre bine că atât de grea pe cât şi onorifică a fost sarcina me[illegible] binevoiţi înse a [illegible] că [illegible]mi-a lip[illegible] bunăv[illegible]ointţa cu [illegible] m'am [illegible] a veni în ajutorul slabelor mele puteri.

Aş fi dorit să-mi continui cursurile întrerupte şi las la apreciarea Domnului Ministru a hotări, dacă sub alte condiţiuni nu ar fi în interesul urmării materiilor începute, să le pot sfârşi.

Vă rog, domnule Rectore, să primiţi la astă ocasiune încredinţarea stimei şi respectelor ce ve pórtă cu onor umilit al D. Vóstre servitor.

Petrino

Iaşi, 26 Fevruar, 1877.

D-Sale Domnului Petru Suciu, rectore magnific al Universităţii de Iaşi.

Decanul Quintescu cu no. 24 din 2 Martie 1877 convoacă p. Joi 3 Martie la 7½ seara pe I. Caragiani, C. Leonardescu şi Stef. Vârgolici, dar apoi pune această rezoluţie: „Fiind-că titularul a sosit şi a declarat, că'şi va face cursul, invitaţiunea de faţă nu mai are raţiune de a fi şi ast-fel se sisteaza. Quintescu".

[*Facultatea de Litere. Dosarul adreselor intrate şi eşite pe anul scolar 1876—1877*]

G. Călinescu

D. Anghel văzut de fratele său Paul Anghel

Posed de la tatăl meu Paul Anghel (1869—1937), fratele mai mare al poetului Dimitrie Anghel, câteva note biografice scrise aproximativ între anii 1934—35, despre copilăria şi adolescenţa poetului Mitif.

Acesta mai avea un frate, Constantin Anghel (1867—1935) care a avut trei fete ce locuiesc în prezent la Bucureşti. Andrea, sora cea mai mică a fraţilor Anghel, (data naşterii şi a morţii îmi sunt necunoscute) s'a căsătorit cu comandorul Angelo Teodorescu cu care a avut o fiică, Angela.

Regretatul meu tată a avut doi copii din prima căsătorie: Lizetta Anghel actuală Hiottu şi pe Dan A. (1909—1926), iar dintr'a doua pe Vlad şi Rodica Anghel.

Am redat aci câteva date informative despre rudele poetului Anghel pentru îmbogăţirea amănuntelor biografiei lui Dimitrie Anghel, aceasta pentru a folosi în cazul alcătuirii unei noi biografii mai complecte.

Iată notele tatălui meu:

„Străbunii poetului e r a u aromâni, atât din partea bunicului cât şi a bunicei dinspre tată. Ei emigraseră din Macedonia din cauza tiraniei lui Ali-Paşa, pe care o exercita asupra acestei provincii.

Dintre fraţii bunicului veniţi în ţară, s'au instalat care la Iaşi, care la Vaslui — familia Orneşti, iar o soră s'a măritat la Teleorman cu un oarecare Noica, străbunul Prof. Dr. Noica.

Tatăl poetului, tot Dimitrie, era un mare agricultor, iubitor de progres şi inovaţii.

Poetul desigur a moştenit dela el această imaginaţie bogată şi vie; iar dela mama, născută pe malurile Bosforului şi venită şi stabilită în [illegible] Léatris, a moştenit melancolia şi sufletul său blajin.

Dimitrie Anghel s'a născut pe frumoasa moşie Corneşti, Comuna Miroslava din Jud. Iaşi. Această moşie, mănăstirească, avea o poziţie fermecătoate, cu satul situat pe o coastă de deal în valea căruia şi în jos de conac se întindea un iaz imens. Dincolo de iaz, un crâng îşi etala singurele şi variatele podoabe verzi, numit pe acolo „ciair".

Conacul părintesc avea în partea dinspre grădină un enorm balcon împrejmuit cu nişte coloane masive, artistic împodobite cu felurite plante, agăţătoare.

Din mijlocul balconului porneau mândre vreo zece trepte mari şi rotunde, din lespezi de piatră. Ele erau mărginite pe lături de glastre pline cu variate specii de flori ornamentale şi dispuse în amfiteatru.

Grădina casei, această nesecată şi minunată sursă de inspiraţie pentru poet, era presărată cu mari rondoane şi straturi în care-şi etalau gingaşele podoabe de flori a căror variaţie în specie şi colorit te orbeau.

Chioşcuri multiple, discret învăluite într'un verde veşmânt de flori şi plante acăţătoare erau situate în diferite colţuri pitoreşti ale grădinii. Era unul sub un pletos frasin care-l acoperea complect sub ramurile-i adânc aplecate, alcătuind ca o vastă umbrelă şi unde-i plăcea tatălui poetului să stea de vorbă cu invitaţii sau cu diferiţi oameni de afaceri. Un alt chioşc era cocoţat tanţoş pe o movilă mare izolată şi lângă un dud uriaş sub care-i plăcea lui Mitif s'asculte fermecat trilurile granguri.

Marginile grădinii erau conturate de tot felul de copaci şi pomi cu enorme coroane cu ramuri bogate şi stufoase. Acolo îi plăcea lui Mitif să se cocoaţe, făcându-şi cuibare şi ascunzişuri din scânduri şi perne mari, prin cele mai stufoase şi adânci colţuri ale copacilor şi unde, apărat de ochii iscoditori ai celor din casă, cetea cu nesaţ tot soiul de romane sustrase abil din biblioteca răposatei mame. In iluzia lor, copiilor li se părea grădina infinit de mare şi se credeau protejaţi în ascunzătorile lor de căutările meditatorilor, dar nu m i c ă le era dezamăgirea şi necazul când se vedeau descoperiţi şi poftiţi la lecţii. Printre alte podoabe ale grădinii mai era o cişmea între patru straturi de flori din care curgea ne'ncetat o apă limpede şi rece ca roua. Indărătul ei era un havuz mare în care se scurgea apa din cişmea.

Desigur că această grădină constituia cu toate formele-i neîntrecute leagănul duios şi vesel al copilăriei lui Mitif şi izvorul divin al inspiraţiei poetice, care n'a întârziat să se manifeste atât de subtil în volumul de poezii „In grădină". Primele noţiuni le primi dela C. Novleanu care avea şi rol de pedagog, frate cu P. Novleanu, profesor şi director la „Institutele Unite".

Intre alte lucruri interesante şi frumoase care au făcut ca moşia Corneşti să-i fie aşa de dragă a fost desigur şi prezenţa Italienilor aduşi de bunicul meu care au contribuit la fermecarea şi delectarea copilăriei lui. Aceştia au fost aduşi spre a coloniza o parte din moşie şi ca să complecteze (implinească) lipsa de braţe ce se resimţia pentru cultivarea întinselor lanuri de pe moşie.

După ce Italienii se mutară pe la casele lor, copi i rămaseră numai cu dragostea lui Inocenzo Serazenetti, adevărat suflet bun şi înţelegător. Cu el îşi petreceau zilele ploioase şi toate serile jucând împreună un joc italienesc. Din nenorocire moşiile s'au pierdut. Italienii s'au împrăştiat, dar iubirea legată de ei a rămas şi aceasta l-a făcut pe Mitif ca în călătoriile sale prin Italia, să alerge îndată la prietenul său Inocenzo care era grav bolnav la Bologna.

Primii ani de curs primar i-a făcut la şcoala primară a lui Caracaş, o şcoală particulară din strada armenească. Aci îi surprinseră moartea prematură a mamei, astfel că rămaseră în îngrijirea bunicei lor.

Ea era o femee bătrână şi bolnavă care căuta prin afecţiunea şi îngrijirea ei să-i facă să nu observe prea mult lipsa mamei. Astfel de'ndată ce se'ntorceau de la şcoală, bunica-i lua într'o cupea, cu care făceau zilnic o plimbare până la Pester, o grădină frumoasă în care este astăzi instalată „Şcoala Normală Vasile Lupu". După ce se jucau cât voiau în acest paradis al florilor, se'ntorceau în oraş unde se opreau mai întâi în faţă la Tufli, iar apoi la M-me Alexandru, care servea la trăsură îngheţată (după obiceiul de pe atunci). Aceasta dura până la vacanţă, când bunica se ducea la Marienbad spre aşi face cura, iar copiii luau drumul Corneştilor.

Mai învăţau cu o guvernantă franceză, care la umbra unui nuc bătrân din via dela Corneşti le istorisea episoade tragice din timpul războiului franco-german. Aceasta n'a rămas mult la moşie spre marea satisfacţie a lui Mitif. Cursul primar îl continuară la „Institutul Pedagogic", trecut sub direcţia lui Alex. Lambrior cu care familiile erau ceva înrudite.

După moartea lui Alex. Lambrior trecură toţi fraţii la „Institutele Unite".

Viaţa de internat nu se p[illegible]trivea cu firea lui sensibilă şi zburdalnică, cu o individualitate aşa de pronunţată, aşa încât disciplina aceea de cazarmă rigidă şi rece jignea profund firea senzitivă a copilului precoce.

La moartea tatălui lor părăsiră internatul iar Mitif se înscrise în clasa IV-a la gimnaziul „Alex. cel Bun". Dar şi aci îl aştepta alte amărăciuni căci profesori ca A. Bădărău, întors din Belgia, unde studiase dreptul, se improviza dascăl impecabil de limba franceză şi care prin severitatea lui, cu nimic justificată, şi printr'un pedantism absurd în predarea cursurilor, îl făcură să părăsească desgustat şcoala şi curând să ia drumul străinătăţii.

După moartea părintelui său el fu nevoit să mai rămâie în Iaşi pentru a lichida un rest de avere. In acest timp a făcut parte dintr'un mic cenaclu condus de Culai Beldiceanu şi din care făceau parte şi fraţii Stavri (pe ambii îi evocă poetul în vol. său „Portrete"). Din acel timp au pornit primele încercări literare (poezii) pe care le publică la diferite reviste: „Viaţa", „Flacăra", sub pseudonimul de Ola Canta; „Floarea Albastră", etc.

Poetul după ce a stat câtva timp în Italia vizitând Veneţia, Florenţa, Bologna, Roma ş. a. localităţi, s'a îmbolnăvit de febră tifoidă fiind îngrijit cu o dragoste frăţească de prietenul său I. Păun (Pincio) cu care se întoarce la Paris. Aci a locuit mai întâi într'o stradă lângă „Jardin des Plantes", frumoasa grădină zoologică unde-şi petrecea multe din zile şi-şi ducea reveriile sale poetice.

Mitif şi la Paris nu se ocupă decât de literatură şi nu voi să ştie decât de creaţiile artistice şi de poezie. In zadar au încercat fraţii săi să-l convingă să obţină un titlu academic, ba chiar să se înscrie la o şcoală de economie politică şi drept, unde după prima lecţie a refuzat categoric să mai asiste la o a doua. Au încercat apoi să-l înscrie la o şcoală de arhitectură care să-i fie mai aproape de firea lui artistică, dar nici aci n'a putut urma.

Mitif, după plecarea fraţilor în ţară, a continuat ani de zile să ducă o viaţă de boem, întovărăşindu-se cu mai mulţi scriitori şi artişti şi împreună studiind şi apropiindu-şi comorile artistice din metropola Parisului. (Despre epoca petrecută la Paris a scris un bun prieten de-al său, ziaristul Clarnet, într'o broşură evocativă „Mitif, poetul florilor".)

Poetul frecventa adesea cafenele literare ca „Closerie de lilas", „Café Vachette" etc., dar mai cu seamă se simţia bine în atelierul pictorului K. Loghi unde se ţineau adunările literare ale tinerilor literaţi pribegi. Astfel poetul spune că „în atelierul lui am petrecut ceasuri neuitate. La el am regăsit totdeauna îndemnul şi înviorarea în zilele de îndoială"."

Rodica Anghel

Al. O. Teodoreanu

ne vorbeşte despre:
bucătărie, vinuri şi literatura română

lume. Intr'o zi, mă trezesc cu proprietarul meu din Nicoreşti, care venise pentru nişte treburi electorale în judeţ. L-am reţinut la dejun. La friptură, i-am turnat un pahar din vinul lui. L-a mirosit, l-a gustat şi mi-a spus:

— Halal vin! Dar de ăsta n'ai să-mi spui că-i românesc.

Râdeam cu poftă.

— Nu numai că-i românesc cucoane, i-am spus, dar e chiar din via dumitale. Intâmplarea aceasta caracterizează la perfecţie situaţia podgóreanului român.

— A podgoreanului? interveni prietenul dela Sorbona, zi a Românului. Unde te'ntorci numai posibilităţi nerealizate. Şi e normal să fie aşa. După o mişcare multiseculară de du-te vino dela munte la şes şi dela şes la munte, omul n'a avut răgaz să se familiarizeze cu ideea de durabilitate. Am construit pe lut. Trebue să trecem la piatră, cărămidă şi ciment. Trebue să ne fixăm. Iată de pildă, apele minerale. Ţâşnesc din pământ de toate felurile şi pe tot cuprinsul ţării. Câţi sunt însă doctorii care să le cunoască *dozajul* şi câte sunt staţiunile accesibile unei pungi mai modeste şi în care să se poată trăi omeneşte? Restaurantul îl ţine deobiceiu un aventurier care ştiind că vizitatorul *trebue* să mănânce îl speculează cât poate. El nu are nici un interes să *atragă* vizitatori şi să-şi *stabilească* o clientelă. Puţin îi pasă dacă vizitatorul va mai veni la anul. El ştie bine că n'o să mai vie şi că va opera aiurea. Toate sunt la acelaşi nivel. Ceea ce-aţi spus despre mâncări şi vinuri e valabil şi pentru literatură. Nu-i coaptă.

— Hai să ne culcăm un ceas, zic, suntem obosiţi. Vrasăzică, rezumam eu scoţându-mi haina, în România nu se poate nici mânca, nici bea. Când nu-i mâncare şi băutură, cum să mai faci literatură?

*

Am dormit buştean câteva ore. Spălat, schimbat, odihnit şi proaspăt m'am scoborît în salon, unde Radu Vuza care terminase *civet*-ul, ciocnea cu gazda un pahar de pelin. Masa era pusă şi nu mai aşteptam decât prietenul dela Sorbona. Servitorul trimis să-l cheme la masă s'a întors de două ori cu răspunsul că *vine imediat*.

— Dar ce face?

— Ceteşte!

M'am dus să-l aduc.

— Dar ce ceteşti cu atâta pasiune?, îi zic.

— Câteva pagini şi termin O carte admirabilă. E frumoasă rând cu rând şi vorbă cu vorbă. E mână de meşter aici.

— Dar ce-i?

— *Ochiu de urs* de Mihai Sadoveanu.

*

Am mâncat cu poftă şi am băut cu smerenie. Civet-ul a fost o capodoperă iar vinurile mai presus de orice critică. O dublă sticlă Armagnac bătrân aştepta în nisipul ei să vie cafelele. Fără să vreau am surâs.

— De ce râzi?

— Mă gândeam şi eu aşa că după o mişcare multiseculară de du-te vino dela munte la şes şi dela şes la munte tot se mai poate mânca în România o mâncare bună, stropită cu un vin cuvios şi tot se mai poate găsi o carte românească pe care să n'o slăbim chiar când ne e foame şi să ne facă să întârziem dela o masă în care mâncările sunt cum au fost şi vinurile, cum nu se mai află.

Servitorul ne anunţă că i-a spus chihaia că trenul nostru e tot în gară. Vântul sufla turbat prin hogeaguri, pe când în vasta şi călduroasa sofragerie a lui Costea Baltă, sticla de Armagnac trecea din mână 'n mână. Era bine.

Al. O. Teodoreanu

Al. Rosetti, Istoria limbii române II. Limbile balcanice

In acest al doilea volum al lucrării sale, *Istoria limbii române*, d. Al. Rosetti îşi propune să analizeze elementele nelatine ale limbii române, moştenite dela popoarele stabilite în Peninsula Balcanică înainte şi după cucerirea romană a provinciilor dunărene, până la năvălirea Slavilor.

După cum relevează chiar autorul în *Prefaţă*, prima dificultate în tratarea elementelor „balcanice" ale limbii române rezidă în determinarea a însuşi materialului de studiu. In această privinţă, volumul cuprinde numai materialul care poate fi — după părerea autorului — explicat în mod real prin factorii balcanici. Dată fiind lipsa unui studiu de ansamblu asupra materialului de limbă thracă sau illyră, dificultăţile d-lui Al. Rosetti sunt de înţeles. Ceeace nu-l împiedică, totuşi, să ne prezinte o documentată lucrare, datorită unui spirit critic larg cuprinzător şi totodată analitic, ajutat de o metodă a cărei primă calitate e aceea a clarificării problemelor, a selecţionării sistematice a materialului şi a renunţării la o serie de procedee şi de artificii învechite sau cu rezultate îndoelnice.

Ceeace este în deosebi de subliniat la d. Al. Rosetti este concepţia d-sale oarecum sociologică în care studiază faptele lingvistice. In Introducere (pag. 25-43), faptele de limbă sunt plasate, cum evidenţiază şi autorul, în cadrul considerentelor de natură politică, economică şi socială, singurele care pot lămuri cum s'au produs diferitele împrumuturi de termeni în Peninsula Balcanică ca şi potenţialul şi împrejurările pe care le-au avut limbile balcanice de a se influenţa unele pe altele.

Dar care sunt limbile balcanice? "Româna, bulgara, albaneza şi neo-greaca, — într'o măsură mai mică şi sârbo-croata, turca otomană rămânând izolată... Ele au în comun o serie de trăsături provocate de un acelaşi substrat sau datorite influenţei unei limbi asupra alteia, trăsături care conferă acestor limbi un aspect particular" (pag. 25). Acest aspect particular face ca şi limba română, a cărei latinitate este astăzi incontestată, să fie o limbă balcanică.

Influenţa bizantină a fost factorul predominant în determinarea civilizaţiei balcanice. Această influenţă a lăsat urme adânci, în afară de domeniul spiritual, în cel material: tipuri de locuinţe în comun, identitate în meserii şi mijloace de transport, asemănări în port.

După ce urmăreşte mişcările populaţiilor balcanice, autorul ajunge la concluzia caracterului unitar al limbii române, datorită căruia ea a cucerit teritorii noi, prin extinderi succesive. Extensiunea limbii române se explică prin învăţarea ei în scopuri practice, fiind considerată ca o limbă uşor de învăţat şi bucurându-se de prestigiul imperiului roman, care impunea popoarelor barbare. Româna era o „lingua franca".

Iată acum afirmaţiile autorului despre Thraci, strămoşii noştri. Leagănul Thracilor se pare că au fost Carpaţii. De aici s'au întins, la Est, până la Olbia (Nikolaiev), dincolo de Borysthene (Nipru); au cuprins, la Sud, Dobrogea de astăzi şi au coborît apoi până la Vardar şi Morava, la poalele muntelui Olimp şi insulele din Marea Egee; la Vest s'au întins până la Dunărea de mijloc, în Moravia. „In epoca aceasta, partea de nord a Peninsulei Balcanice era împărţită în două zone de civilizaţie: regiunea moravo-pontică, de civilizaţie thracă, şi cea moravo-adriatică, illyrică, graniţa între cele două civilizaţii fiind formată de cursurile Moravei şi Vardarului" (pag. 43). In cursul timpurilor, prin expansiunea lor, Thracii au desnaţionalizat, în Dacia, populaţiile iranice, ca de pildă Agathyrsii, aşezaţi în Ardeal pe amândouă malurile Mureşului, în jurul Abrudului. Dacii sunt Thracii de Nord, cunoscuţi sub denumirea mai veche, la scriitorii greci, de Geţi. Civilizaţia thracă este tributară civilizaţiei greceşti.

In ce priveşte Illyrii, teritoriul lor se mărginea la Vest cu Marea Adriatică; graniţa de Nord era formată de o linie ce pornea din Istria până la Metullum (Mötling), în Pannonia superioară. Messapii şi Veneţii sunt ramuri ale Illyrilor trecuţi în Italia.

Elementele de origine thracă sau illyră care se găsesc în limba română sau albaneză, d. Rosetti crede că pot fi explicate prin contactul dintre aceste două limbi şi nu prin înrudirea lor, care pare mai puţin probabilă, deoarece aceste două limbi erau separate prin trăsături fonetice tranşante. Termenii de origine thracă nu sunt prea numeroşi. Iată-i, după d. Rosetti, pe cei mai familiari: sufixul *— esc*, nume de râuri: *Ampoi, Argeş, Buzău, Istros, Mureş, Timiş*. Elemente greceşti (care au pătruns în limba latină): *amăgi, broatec, brotac, cuteza, drum, frică, mărgea, mic, mângâia, râncheza, spân, sterp, Sturul* (munte în jud. Gorj), *trufă, urgie, urmă, zeamă*. După trecerea în revistă şi a elementelor illyrice, autorul se ocupă şi de cele câteva nume topice din Dacia care pot fi explicate prin iranică, (limba Sciţilor sau Agathyrsilor, neamuri iranice stabilite în Europa centrală încă din sec. VI în. d. C.): *Dunăre, Iaşi, Nistrul, Olt, Prutul, Sacidava, Sargetia, Utidava, Zărand.*

Cu privire la existenţa în limba română a unor elemente vechi germanice, d. Rosetti conchide la fel cu cercetători ca Brüch, Densusianu, Meyer-Lübke, Skok, că „nu poate fi probată" (pag. 72).

La capitolul Uniunea lingvistică balcanică, autorul studiază caracterele comune limbilor balcanice, spre a explica prin criteriul „balcanic" următoarele trăsături caracteristice ale limbii române:

1. Crearea unei vocale neaccentuate (*ă*), cu un timbru aproape identic în română, albaneză şi bulgară; 2. gruparea lui *— n —* în aceeaşi silabă cu vocala accentuată precedentă; 3. acelaşi procedeu de compoziţie cu „*vrea*" al pronumelor nedefinite şi adverbelor în română şi albaneză (*careva, cândva*); 4. postpunerea articolului definit, cauzată de aşezarea adjectivului care determină substantivul, după nume, în română şi în albaneză; 5. tendinţa de a înlocui infinitivul cu subjonctivul, în română, albaneză, bulgară şi neo-greacă; 6. construcţii diferite pentru propoziţiunile cu sens final sau completiv, în română, albaneză, bulgară şi neo-greacă (de pildă, în rom. propoziţiunile finale sunt introduse de conjuncţiile (*ca*) *să*, cele completive de *că, să*).

In Incheiere, d. Rosetti ajunge la aceleaşi concluzii la care a ajuns şi Philippide în *Originea Românilor*, în ce priveşte teritoriul de formaţiune al limbii române: „în mod esenţial în Peninsula Balcanică, deci la sudul Dunării, într'o regiune de contact cu teritoriul romanizat nord-dunărean (vechea Dacie romană şi în special Bănatul), formula, în privinţa teritoriului de formaţiune al limbii române fiind: „la sudul şi la nordul Dunării", iar nu „la nordul şi la sudul Dunării" (pag. 115).

G. Ivaşcu

Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", Bucureşti 1938.

H. Papadat-Bengescu Rădăcini, I-II, roman

Despre ultimul roman al d-nei H. Papadat-Bengescu nu se poate spune că utilizează o formulă, ci o metodă.

Fără să cuprindă o desfăşurare epică de fapte — acţiunea e redusă la trei-patru episoade cu oarecare coeziune — „Rădăcini" înfăţişează problema unei ereditări morbide, dezvoltată cu mijloacele cele mai proprii.

După o singură lectură eşti ispitit să recunoşti că romanul n'are „creaţie", e lipsit de figuri vii, de tipuri, de viaţă, şi, dintr'un anumit punct de vedere, aşa este.

Dacă nu se opreşte la întâmplarea propriu zisă, la evenimentul care poate produce dovezi despre caracterele personajelor determinându-le la reacţiuni de tot felul, autoarea foloseşte însă, în chip stăruitor, o analiză complexă şi continuă a faptelor sufleteşti trecute şi prezente, reale şi posibile.

Romanul e construit pe câteva motive — dragostea şi gelozia reciprocă a surorilor neligitime Dia şi Nory Baldovin pentru doctorul Caro, nebunia erotică a studentei Aneta Pascu şi cazul copilului muzicant şi sensibil Ghighi Drăgănescu, vlăstar tot de viţă nobilă, cuprinsă de aceeaşi degenerescenţă care putrezeşte rădăcinile unui neam altădată viguros, reducându-i existenţa la nişte acte sterile şi maladive, la accese de histerie şi frigiditate sexuală.

Personajele sunt puţine şi cu toatecă în mare parte feminine ele nu dezvălue prea multe taine.

Dar d-na H. Papadat-Bengescu n'a intenţionat să ne dea aici portrete psihologice. Ar fi prea mult chiar dacă am socoti că a vrut să ne prezinte temperamente de femei. Luat în acest sens romanul ar fi cu desăvârşire slab.

Interesul şi valoarea lui — aproape excepţională! — stă numai în analiza lucidă a stărilor de spirit atemporale şi nespaţiale, fluide, pure. Aşi la Marcel Proust lucrurile sunt văzute mai mult retrospectiv, asociate momentelor actuale — de unde şi imensele paranteze — explicate reciproc prin comparaţii, aluzii, reveniri, documentate.

Fiecare incident este prilejul unei lungi amintiri, unei eterne căutări a timpului pierdut.

D-na H. Papadat-Bengescu descopere în „Rădăcini" multiple şi variate procedee de cercetare a spiritului care deşi duc uneori până la psihanaliza freudistă, nu devin niciodată fastidioase. Metoda scufundării în subconştient n'are — amănunt preţios — nici o artificialitate. Autoarea nu se lasă furată de tendinţele obscure, de idei care nu s'ar putea discerne, şi când le înfăţişează nu le defineşte, lăsându-le totdeauna atmosfera de indicibil, de inavuabil, de secret.

Romanul are o dramă, dar una petrecută în interior, fără manifestări precise. Pasiunile sunt cerebrale şi eroinele trăesc numai mintal refuzându-şi satisfacţiile fizice. Tema e, dealtminteri, destul de obişnuită. Numai poziţia nouă a scriitoarei o face inedită.

„Rădăcini" închide o vastă spiritualitate. Operă de mare înţelegere a m a n i e r e i lui Proust, romanul sufere totuşi de absenţa unei structuri mai organizate, de abundenţa unor detalii nesemnificative, de o motivare mai amplă. Alături de „Patul lui Procust" al d-lui Camil Petrescu poate fi însă considerat ca o creaţie deosebită, desfăcută de condiţiile efemere ale modei şi care va înfrunta vremurile.

Al. Piru

Naţionala-Ciornei, Buc., 1938.

A. Mauroìs, Istoria Angliei

Traducere de Ania Moissi, ed. II-a

Maurois ne spune singur care i-a fost ţelul, publicând această carte: „A înlesni Francejilor şi'n acelaşi timp celorlalte popoare, ca să priceapă o ţară al cărui suflet este complex, dar care joacă un rol atât de covârşitor în viaţa Europei, încât înţelegerea aceasta este indispensabilă. Reuşit-am oare?

E rândul cetitorului să răspundă" (p. VII.)

Răspunsul cetitorului este afirmativ. Această carte este istoria unui mare popor, scrisă de un mare scriitor. Indrăznim chiar să afirmăm că adevărata istorie o scriu nu istoricii de meserie, preocupaţi mai ales de document, ci poeţii. Căci, singur poetul are intuiţia istorică, puterea de evocare şi sensul destinului omenesc. Adesea istoricul este salahorul care-i dă la mână poetului materialul pentru clădirea adevăratei istorii.

Cartea lui Maurois nu este o operă de erudiţie; nu este însă nici o istorie „romanţată"... Documentaţia este riguroasă, dar amănuntul este neglijat, afară de cazul când el poate caracteriza o întreagă epocă.

Viaţa poporului englez, în complexitatea ei, cu tot ce are măreţ, dar totodată perfid şi misterios, l-a interesat pe Maurois. Un spirit puternic şi clar de francez a aruncat un mănunchi de raze asupra insulei nordice, cu poporul ei admirabil, şi, prin ceaţa-i veşnică a distins precis contururile, dar n'a dezvăluit complet misterul. Tocmai în aceasta găsim tot farmecul cărţii.

Cartea merită a fi cetită, mai ales astăzi, când avem sentimentul că, de această insulă a libertăţii şi demnităţii omeneşti, este legată în mare parte soarta întregii cfvilizaţii.

Traian Gheorghiu

Naţionala-Ciornei, Buc. 1938.

Georgeta Mircea Cancicov Moldovenii

Cele dintâi calităţi ale cărţii d-nei Georgeta M. Cancicov sunt spontaneitatea şi naturaleţea. Ceeace e plăcut la d-na Cancicov e că d-sa nu ţine să ne captiveze printr'o intrigă complicată sau subtile analize sufleteşti; cotidianul este unica intrigă, se descriu întâmplări banale, pe care însă autoarea ştie să le facă interesante, ceeace nu e puţin lucru. E vorba de un sat întreg; eroi mai mult sau mai puţin „principali" nu există. Ion, Profira, Rusu şi Lucreţia toţi sunt la fel de importanţi în ochii autoarei. Satul, el însuşi, cu copacii, casele, animalele, e unul din eroii cărţii. Avem de fapt un singur personaj: Moldovenii. Ca o fiinţă cu multe feţe şi multe braţe, aceşti Moldoveni săvârşesc sub ochii mereu curioşi ai cititorului actele milenare: moartea, iubirea, naşterea, munca ogorului lor.

Fondul sufletesc al acestor oameni ne este desvăluit rar şi prin adevărate izbucniri asemănătoare celor ce se petrec mereu în natură. Citind anumite pasagii, te gândeşti că ţăranii sunt mai complicaţi şi mai fragili sufleteşte decât ni-i închipuisem, de pildă partea intitulată „La Păuleţ".

Cartea e plină de dialoguri pentru care autoarea are o deosebită predilecţie şi pricepere. Nu se poate nega o oarecare asperitate — poate voită — o dorinţă de realism cu orice chip, un stil abrupt, parcă înadins stângaciu, caşicum d-na Cancicov s'ar teme să nu fie furată de condeiu în paguba realităţii aceleia aşa de vii şi de dragi d-sale.

Deadreptul zguduitoare este partea intitulată „Face ţaţa Ioana". O femee se chinueşte să nască, într'o casă de ţară, pe paiele aşezate pe jos; celelalte care au venit s'o însoţească sunt tot jos, împrejurul ei, beau rachiu şi-o sfătuiesc cum să nască mai repede. Toată scena e luminată de focul din plită:

— „Măi Antoane, trimite-l pe Alecu la Gheorghe Ipate, să-i dee puşca. Dacă n'o speriem, rămâne cu copilul în ea. Spune-i să tragă după casă, spre geam, trei focuri".

Iar alta zice:

— „Fă Ioană, ia pune-te şi joacă o sârbă ca bărbaţii şi caută să cânţi".

Ni se pare exagerată mulţimea interjecţiilor şi a strigătelor de tot felul, dar nu negăm că autoarea le va fi auzit în realitate; în text, însă, toate acestea strică şi-ţi dau impresia unor ţărani care nu pot vorbi articulat, ceeace e falş. Ţaranii sunt sfătoşi, au o limbă colorată, savuroasă, redată dealtfel şi de d-na Cancicov, care ne apare ca o admirabilă observatoare, o cunoscătoare a vieţii dela ţară şi desigur posesoarea unui ingenios talent.

Magda Isanos

Naţionala-Ciornei, Buc. 1938.

J. Conrad, Hanul lui Almayer

Traducere de Jul. Giurgea

Cartea lui Joseph Conrad e o carte de aventuri care la primele pagini îţi întărâtă imaginaţia, spre a ţi-o desamăgi după ce mai citeşti vreo câteva zeci de pagini, din pricina stilului greoiu, obositor şi-a acţiunei deslânate. Am regretat numaidecât povestirile lui London, eroii lui aspri ca zăpezile din Alaska sau cu temperamente în care soarele din Haway şi-a turnat focul.

Almayer, fiul unui emigrant din Amsterdam, stabilit în insula Java, îşi începe cariera de aventurier făcând cunoştinţă la întreprinderea unde lucra cu Tom Lingard, supranumit de toţi vânturătorii de mări, de toţi bandiţii, pescarii şi criminalii notorii *Regele mărilor* care, dintr'un ţinut numai de el cunoscut aducea avuţii nemaivăzute. S'a întâmplat că acest „Rege al mărilor" într'o luptă disperată cu piraţii, după ce i-a ucis pe toţi, de sub mormanul de stârvuri a scos o fată, o malaeză frumoasă, pe care a dat-o la mănăstirea creştină din Sourabaya spre a fi crescută şi civilizată în spiritul creştin.

In speranţa că va moşteni aurul lui Lingard — Regele mărilor, Almayer se însoară cu malaeza, din căsătoria lor născându-se o fată. Dacă poate fi vorba de vreo problemă interesantă, această problemă o întâlnim în căsătoria aceasta. Malaeza crescută între piraţii ei din Arhipelag, cu firea îmbibată de tradiţii străvechi urăşte mai întâi în ascuns şi apoi făţiş pe omul alb, pe Almayer, duşmanul venit dela Apusul depărtat să domnească peste adevăraţii stăpâni ai insulelor. Viaţa petrecută în mănăstirea creştină o consideră ca o încarcerare, pândind ivirea orei când se va răsbuna contra albului care i-a ucis fraţii ei de culoare şi limbă.

Intr'o zi cade în sălbătăcie, Regele mărilor dispare undeva pe pământul Europei depărtate, afacerile merg prost din pricina uneltirilor băştinaşilor şi Almayer rămâne doborît la gurile fluviului Pantaï, aşteptând în zadar întoarcerea celui mai vestit dintre vântură-mări, acesta nemaiîntorcându-se niciodată.

Şi malaeza se răzbună. Fata ei, educată europeneşte la Singapore, dădăcită de dânsa, e readusă la starea de sălbătăcie şi dată de nevastă unui negustor malaez. Almayer, încolţit de nenorocirile care se ţineau lanţ, se sinucide treptat, dedându-se patimei opium-ului.

Cartea lui Joseph Conrad, pe unele locuri are lucruri frumoase; te supără însă atmosfera de falş romantism.

Eusebius Camilar

Naţionala-Ciornei, Buc. 1938.

CINEMATOGRAFUL

Albă ca zăpada şi cei şapte pitici, „*capodopera genialului Walt Disney*", *film căruia i s'a făcut o reclamă enormă, reprezintă într'adevăr un spectacol foarte graţios. Mişcarea desenelor, expresiunea feţelor, desfăşurarea scenică în genere arată o mare maturitate tehnică. Nu rareori ai impresiunea că filmul e jucat de actori adevăraţi. Tocmai aci stă şi slăbiciunea lui. Meritos lucru e să pastişezi realitatea, dar realitatea însăşi e mai concludentă decât pastişa, oricâtă îndemânare s'ar cheltui. Oare acelaşi basm, jucat de actori adevăraţi, n'ar fi fost mai feeric? De bună seamă, este în desenul animat un factor nou pe care nu-l poate înfăptui teatrul: libertatea deplină faţă de realitate. Gesticulaţia păsărilor, mimica animalelor de pădure sunt produse directe ale condeiului, cu neputinţă de realizat altfel. Aceasta este şi partea admirabilă din film. Admirabilă, însă nu genială. Unde e libertate de invenţie, se cere un „stil", o artă. In definitiv desenul animat e întâi de toate un desen. Iar desenul nu e o copie a naturii, ci un produs original al artistului, o supranatură. Ei bine, Walt Disney e un industriaş bun, dar un rău desenator, un om fără talent. Lucrul e bătător la ochi. Nemişcate, desenele sale sunt disgraţioase, stângace. Ar trebui arta lui Gustave Doré sau a lui Gavarni ca această lume în mişcare să izbească ochiul prin originalitatea ei plastică. Să ne închipuim un film pictat de Raffael ori de Rembrandt. Nu se va putea vorbi de artă şi de geniu în desenul animat, decât când desenatorul va fi artist ca desenator.*

Capriccio *reabilitează pe gingaşa Lilian Harvey, rezistentă în ciuda unei uşoare maturizări a feţei. Regîsorii americani o dăduse la fund neînţelegând fineţa fizicului ei. Lilian Harvey are un glas subţirel, o faţă boticelliană şi un mijloc de o svelteţă de ogar. Este o baletistă care trezeşte simţiri liliale când aruncă în sus piciorul neverosimil de lung. Regisorul Karl Ritter (ce pare a fi un om foarte inteligent) i-a găsit un costum adecvat, un costum de* incroyable *din epoca Directoire, un frac care-i delineazǎ subţirimea mijlocului şi lipsa de carnalitate a bazinului. Subiectul devine astfel un simplu pretext de balet. Madelone, educată băeţeşte, e dată cu sila unui bărbat obez şi important, fuge şi însfârşit îşi găseşte unul pe potrivă-i. Totul e tratat în stil de vodevil francez, aşa cum Comedia Franceză montează acum* Un chapeau de paille d'Italie. *Unele aspecte amintesc divertismentele molereşti. E un soiu de parodie a marelui spectacol de operă clasică, a comediei pastorale, dar într'un joc fin de nuanţe, fiindcă parodia însăşi a pastoralismului e făcută cu mijloace coreografice şi muzicale superioare. E cel mai bun film al anului până acum, menit desigur să fie gustat numai de cei cu destulă cultură ca să preţuiască informaţia istorică a regisorului. Deaceea, eşind din sală, un cetăţean indignat a strigat: Tâmpit film, domnule! Cenzura ce face?*

Despre „elite"

In numărul pe Decembrie din *La nouvelle revue française*, Julien Benda are o notă în care se ridică împotriva judecăţii comune după care crearea de opere de artă este numai decât legată de o anumită „elită", care dă unei epoci şi unei societăţi o anumită strălucire, — echivalentă adesea cu luxul şi desfrâul, ca în Italia sec. XV, dominată de familia Borgia. Elita, în această judecată, e legată de ideia de clasă. Dar, se întreabă Julien Benda, ce valoare mai poate avea acest criteriu astăzi, când nu mai există o clasă închisă, în speţă „nobilă", oricine putând intra în ea cu ajutorul banilor? Nu este cel puţin hazardat de a asimila pe negustorii de fontă sau de cutii de sardele prinţilor Renaşterii despre care s'ar putea admite că gustul lor a făcut posibil pe un Rafael sau un Da Vinci? Este deci puţin abilă orice încercare de a convinge că menţinerea avantagiilor şi privilegiilor de clasă este legată de cultură. Orice campanie cu acest sens nu este, la bază, estetică, ci politică.

Intelectualii

In acelaşi număr, Jean Grenier se ocupă de „defectul comun intelectualilor de a da soluţii ideale fără a se preocupa de căutarea mijloacelor şi chiar refuzând să le accepte".

„Parisul, scrie Grenier, e plin de oameni inteligenţi şi generoşi care vor să asigure pacea lumii proclamând-o, să concilieze interesele patronilor şi lucrătorilor făcându-i să intre în conversaţie, să menţină Franţa la rangul de mare putere refuzând să aibă copii, să reziste lui Hitler dezorgan[illegible] [illegible]area naţional[illegible] Statul [illegible] [illegible]ntelec- [illegible] a parte la [illegible] ni politice, [illegible] a administra cate[illegible] a sau să guverneze câţiva oameni".

Apollinaire

S'au împlinit douăzeci de ani dela moartea lui Guillaume Apollinaire. In *La nouvelle revue française* găsim câteva frumoase pagini închinate poetului de către André Rouveyre. Totodată se publică şi poeme inedite.

Gustul francez

In *Le Mois* (1 Nov.—1 Dec.), Wladimir Weidlé scrie frumoase pagini despre Secolul XVIII, secolul gustului şi spiritului, considerat ca al doilea apogeu al strălucirii culturale franceze, după acela din epoca lui Ludovic XIV.

„Ceeace străinul, scrie autorul, admira şi căuta să imite în afară de patrimoniul intelectual francez, era gustul — inimitabil. Sforţându-se să copie pieptănătura, vorbele de politeţe, galanteria, formulele zilei, miile de nimicuri graţioase ale Parisului, risca să cadă în ridicul, e adevărat, dar totuşi rămânea cu solide şi durabile câştiguri care promiteau supunerea la disciplina gândirii franceze".

„Căci în aceasta, cel puţin, secolul XVIII a făcut o operă creatoare analoagă aceleia din cele două mari secole medievale: a elaborat forme literare şi artistice tot atât de definite ca şi poezia trubadurilor şi romanul *courtois* pentru societatea feudală şi cavalerească a evului mediu".

„Franţa sec. XVIII a dat Europei un model inimitabil, în ceeace avea mai fin şi mai fericit, dar un model pe care nu se putea nimeni reţine să nu-l imite, căci prezenta pentru societatea epocii o imagine în care ea se recunoştea cu atât mai multă plăcere cu cât nu visa decât să se recunoască".

Era, atunci, o Europă franceză.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCULTISM

Horoscop săptămânal

1—7 Ianuarie 1939 st. n.

[La data stilului vechiu se vor adăuga 13 zile]

Intre 22 Decembrie și 19 Ianuarie st. n. suntem în zodia Capricornului. Cei născuți sub acest semn sunt în general gravi, triști, slabi, nepăsători, ambițioși, arivişti, doritori de onoruri sub masca indiferenței, capabili de orice pentru a-și atinge țelul, stăruitori, gata de-a o lua dela capăt fără multă jelanie. Repede adaptabili și la bine și la rău. Existență sbuciumată, familie ostilă, avere adesea, mai rar fericirea intimă. Fiecare zi determină un raport astral deosebit:

1 Ianuarie: Voință rău călăuzită, fapte necugetate.
2 „ Fire exaltată, izbânzi rare.
3 „ Entuziasme efemere, dese schimbări de situații
4 „ Temperament violent. Izbânzi. Accidente.
5 „ Mare stăpânire de sine, viață întristată.
6 „ Incovoietor și viclean, cu izbânzi materiale.
7 „ Fire de călăuzitor de oameni. Dese înfrângeri.

Estetica limbii

(Urmare din pag. 1)

prezintă, față de alți critici și istorici literari ai noștri, avantajul că posedă o serioasă pregătire lingvistică, ale cărei baze datează depe vremea studiilor sale universitare. D-sa combină, în general, punctul de vedere strict fonetic al lui Grammont cu cel estetizant, consacrat prin tradiție.

Ar fi de amintit, însfîrșit, Ovid D e n s u s i a n u, care, în ultimii ani ai vieții sale, a ținut un curs despre *Evoluția estetică a limbii romîne.* M'am uitat, din fugă, în unul sau două dintre volumele litografiate ale acestui curs și am înțeles că pe Densusianu îl interesa progresul, eventual regresul estetic al limbii noastre, așa cum se poate constata la scriitorii mai reprezentativi din sec. XIX și din cel actual. Deși lingvist, și încă strălucit, fostul profesor al Universității din București nu pare a fi pus la contribuție nici achizițiile lui Grammont, nici pe acelea ale lui Spitzer [illegible]

A s[illegible] se studieze [illegible] limba scrii[illegible] punct[illegible] exact[illegible] făcut mereu[illegible] mult și cum se [illegible] în bună parte, și astăzi. Nici numai din punct de vedere fonetic, al simbolismului sunetelor, adică al efectelor obținute prin întrebuințarea unor cuvinte menite să deștepte în cetitor imagini sau stări sufletești adecvate. Ci să se cerceteze toate elementele constitutive ale limbii, în măsura în care ele sînt sau pot fi expresive, produse ale afectului și ale fantaziei.

Orice scriitor prezintă interes supt acest raport și merită, deci, atenția noastră. Sînt totuși unii a căror operă se pretează admirabil la astfel de cercetări și deaceea trebuesc preferați, cel puțin la început, cînd se impune evitarea cu orice preț a erorilor și rătăcirilor, pentru a nu compromite o întreprindere dificilă oarecum prin ea însăși. Se pretează mai cu samă scriitorii care utilizează din belșug material lingvistic expresiv aparținând vorbirii comune, obișnuite. Căci stilistica, adică studiul mijloacelor de expresie cu valoare afectivă, disciplină strict lingvistică, străină și absolut independentă de stilistica veche, care era mai mult retorică, nu face absolut nicio deosebire între limba operelor literare și limba de toate zilele. Le studiază deopotrivă pe amîndouă, cu aceleași metode și urmărind aceleași scopuri. Iar dacă unii lingviști, de ex. Charles B a l l y, le separă, aceasta se datorește faptului că limba vorbită, fiind mai spontană, mai puțin artificială decît cea scrisă, cunoaște o mai mare bogăție de elemente afective. Deaceea Bally se ocupă de limba scrisă numai întrucît găsește în ea elemente intrate din limba vorbită. Fără să acceptăm acest mod de a vedea, care vine în contradicție cu principiile lui Croce, Vossler, etc., este clar totuși că, în ciuda aparențelor și a unui vechiu și răspîndit prejudițiu, stilul unei opere poetice este cu atît mai expresiv, cu cît utilizează în mai largă măsură elemente luate din limba vorbită, dacă, bineînțeles, avem a face cu un autor talentat, care să posedă, adică, un simț lingvistic excepțional. Cred că așa se explică superioritatea artistică a lui Creangă și a lui Caragiale față de toți ceilalți scriitori romîni, afară de Eminescu, a cărui valoare stilistică se datorește creațiilor personale și care, dealtfel, ca poet în sensul strict al cuvîntului, nici nu trebue comparat, din acest punct de vedere, cu prozatorii. Creangă și Caragiale se cuvine a fi studiați stilistic, adică estetic, potrivit normelor schițate mai sus, înaintea oricărui alt scriitor al nostru, tocmai pentru motivele arătate chiar acum. Dintre autorii mai puțin mari ar veni la rînd Brătescu-Voinești, din pricina caracterului familiar, adică vorbit (în alt sens decît la Creangă) al stilului său, eventual și alții, asemănători cu aceștia.

Iorgu Iordan

Bibliografie

(Opere primite care se vor recenza. Autorii sunt rugați a trimite câte două exemplare, unul p. direcție și altul p. recenzent.)

B. Iordan, *Antologia învățătorilor în literatură.* Buc. „Cugetarea", 1938.

N. N. Condeescu, *La légende de Geneviève de Brabant et ses versions roumaines.* Buc., „Acad. Roum. [Etudes et recherches IX]", 1938.

J. D. Gherea, *Le moi et le monde, essai d'une cosmogonie anthropomorphique.* Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Lucian Blaga, *La curțile dorului.* Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Biblia adică Dumnezeiască Scriptură a Vechiului și a Noului Testament tradusă după textele originale ebraice și grecești de Vasile Radu și Gala Galaction, Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Virgiliu, *Eneida*, Trad. din limba latină de E. Lovinescu. Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Pavel Dan, *Urcan bătrânul*, nuvele. Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Iulian Vesper, *Primăvara în țara fagilor*, roman. Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

P. P. Negulescu, *Destinul omenirii I.* Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Marcu Beza, *Cartea cu amintiri*, Buc. Fund. „Regele Carol II", 1938.

Perpessicius, *Mențiuni critice, IV.* Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară.* Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Grigore Ionescu, *București*, Ghid istoric și artistic. Buc., Fund. „Regele Carol II", 1938.

Aurel Marin, *Poezii.* Brașov, 1938.

Paul Eluard, *Animalele și oamenii lor, oamenii și animalele lor.* Poeme traduse de Sașa Pană. [Iași], „Unu", 1938.

Jean Porubski, *Legenda sfintei Thais.* Craiova, „Ramuri", 1938.

Corneliu Moldovanu, *Purgatoriul* I-II, ed. III-a Buc., „Naționala-Ciornei", 1938.

Duff Cooper, *Talleyrand*, trad. de I. Leonard. Buc., „Naționala-Ciornei", 1938.

Virgil Carianopol, *Frunzișul toamnei mele.* Colecția „Universul literar", Buc., 1938.

Artur Gorovei, *Zbuciumul unui suflet nou.* Jurnalul unei femei. Roman. Ed. „Cartea Românească", Buc., 1938.

Mihail Drumeș, *Scrisoare de dragoste*, roman. Colecția „Universul literar", Buc., 1938.

James Hilton, *Orizont pierdut* I-II Trad. de Jul. Giurgea. Ed. „Cultura Românească", Buc. 1938.

W. S. Maugham, *Robii* I-II. Trad. de Jul. Giurgea. Ed. „Cultura Românească", Buc. 1938.

Arta, Moda, Viața

Cărțile în interior

Ne propunem a da cititorilor în această rubrică îndrumări artistice pentru înfrumusețarea vieții zilnice, noțiuni de modă, de interior și chiar de estetică corporală. Aceste materii sunt tratate la noi cu atâta superficialitate și nepregătire, încât efectul lor educativ e nul. Răspundem la întrebările cititorilor.

Un lucru izbește numaidecât în interioarele familiilor române: lipsa aproape generală de orice gust. Oameni bogați au locuințe detestabile. Omul avut își cumpără mobilele dela magazinele de mobile, satisfăcut când poate plăti scump, fără nicio idee stilistică. Nici intelectualii nu știu să-și compună interiorul și scuza lor pare a fi lipsa de bani. Eroare. Cu câteva sute de cărți, cu câteva gravuri și icoane, cu câteva metri de creton și un fotoliu se poate realiza un interior plin de delicatețe. Oamenii „bine" au oroare de cărți și am intrat în locuințe de milionari unde nu se afla nici un volum. Burghezul își cumpără întâiu sufragerie. Publicul face rău. Indiferent dacă se citesc sau nu, cărțile dau decor casei și azi e foarte la modă să ai bibliotecă. Persoanele care neglijează acest element având o poziție în societate riscă să se facă ridicule și să fie bârfite. Cărțile înlesnesc conversația pe cale de a lâncezi, căci gazda poate întreba pe musafiri dacă cunoaște cutare sau cutare operă alimentând astfel discuția.

Mulți însă nu știu să-și facă o bibliotecă și ascund cărțile în dulapuri mari de nuc, urîte și costisitoare. Cărțile sunt frumoase în sine și deaceea trebuesc expuse. Câteva rafturi joase, de lemn de teiu, lustruit ca nucul sau lăcuite, sunt suficiente. Distanța dintre suprafețe nu trebue să fie mai mare ca a unui volum, nici în înălțime, nici în lățime și rafturile urmează să se întindă în lungul unui perete, zugrăvit într'o singură culoare. In felul acesta obținem un frumos efect de policromie. Pe o măsuță joasă, lată, putem arunca două-trei volume de bibliofili, cărți germane, franceze. Frumoase la noi, deocamdată, sunt numai edițiile Fundațiilor Regale. Totuși și în alte edituri se tipăresc volume arătoase. Câteva reviste recente (costă atât de puțin) sunt menite să arate că gazda nu strânge cărți din spirit de imitație, ci dintr'o reală informație literară. Nu legați cărțile de lux. Legătura le urîțește. Vă vom învăța însă cum să le legați singuri economic. Dar mai târziu, căci deocamdată ne gândim să arătăm tinerelor intelectuale cum să se îmbrace ieftin și cu gust.

Gastronomice

Nu vom da aici liste de bucate și rețete culinare economice, ci ne vom ocupa de alimentație ca de o satisfacție pură, artistică, independentă de nutriție, subliniind raporturile între bucătărie și literatură și oferind cititoarelor sugestii pentru prepararea unui dejun de intelectuali.

Sunt oameni de lume și de litere care au capacitatea invenției culinare și prepară ei înșiși cu plăcere alimentul preferat. Rugăm pe acești amatori, în linia lui C. Negruzzi și a lui Kogălniceanu, să ne onoreze cu luminile lor. Dăm azi două rețete după un ms. din 1749 (Gaster, *Chrest. rom.*, II, p. 43):

Piftie. Ia racii, pune-i a moiu în oțet să stea 23 ciasuri, apoi scoate-i de-i pune într'o tingire, puindu-le oțet o parte și 2 părți de apă și o ciapă mare întreagă și-i fiiarbe. Decii pune-le și cimbir curat și tăiat mărunt, sare și piper. Dici dupre ce vor fiiarbe bine, scoate-i de-i așază în tipsie, și de iznoavă îi fiiarbe zeama, apoi scoate ciapa și-i stricoară zeama pentr'o sită au pen aba, și o pune la răceală ca să să prinză piftie.

Stridii. Să ei stridiile dupre ce le vei spăla bine, să le pui pe grătar să le frigi, decii scoate-le coaja cea de asupra, și o dăzlupeaște duprea di de suptu, decii pune-i piper, zeama de năramză acră și cu apa lor ce-ș lasă, calde le du la masă.

Cronica mizantropului

Occidentalul

Occidentalul este un individ căruia admirația de secole a „orientalilor", admirație de altfel pe deplin meritată, i-a compus o psihologie egoistă, mărginită, persiflantă. Incredințarea nestrămutată a occidentalului este că tot ce stă dincolo de granițele civilizației sale este cu totul inferior, barbar. In recenta catastrofă a Cehoslovaciei m'a mirat nu atitudinea opiniei publice din Apus, explicabilă prin condiții politice pe care nu e locul de a le discuta aici, cât colorarea în presă a acestei atitudini. S'a zis anume că nu se cade ca Occidentul să se bată pentru o „obscură ceherie". Deci Cehii, popor cu o civilizație atât de frumoasă, sunt „obscuri". Vă închipuiți cât de obscuri trebue să fim noi.

Ceeace uimește pe orientalul care călătorește în Occident este și acum ca și în trecut completa ignoranță a apusenilor în materie de istorie și de geografie. Și în acești ani ca și în anii de după războiu n'am izbutit să observ vreo claritate în privința calității mele de român. Vorbind destul de bine limba lui Petrarca dar prezentând un pașaport străin, de unde se putea vedea că sunt român, am trezit foarte adesea nedumerire și în cele din urmă am fost întrebat dacă nu sunt... bulgar. Motivul? Țara latină este aliată prin casa domnitoare cu Bulgaria și atunci, firește, un străin care să vorbească totuși limba lui Dante nu poate veni decât din Bulgaria.

Ignoranți sunt nu rareori și orientalii, dar occidentalul suferă de o ignoranță mândră, ireductibilă. Odată ajuns la o eroare cu privire la partea „obscură" a lumii, occidentalul o menține obstinat. Ignorant este orientalul care îndrăznește să se așeze în fața marii lumini a Apusului. Imi spunea un distins intelectual că la Paris suferise proteste violente când dintr'un inocent entusiasm afirmase la un concert al lui Enescu că Enesco este român. Enesco era francez! Nu putea fi decât francez! Protestul era și măgulitor și mâhnitor. Nu este jurnal occidental care să n'afirme și acum, sub semnături uneori ilustre, nu din rea voință desigur, că România a scăpat de sub jugul turcesc în 1913, că în urma tratatului dela Trianon am cucerit Dobrogea. In Italia mari hărți erau întinse pe ziduri în toamna trecută și publicul comenta cu aprindere poziția statelor. Unul arăta cu mâna România și declara că noi luasem dela Unguri petrolul... din Transilvania. Cu asemenea ignoranță și indiferență pentru orice e în afară, ne e lesne să înțelegem dece propaganda ungurească, ba chiar ucraininană prinde un teren favorabil tocmai acolo unde avem prieteni. Directorul de gazetă occidentală nu poate deosebi adevărul de falșitate. I se oferă articole despre obiceiurile Ungurilor din Transilvania (înfățișată ca neaparținând de fapt României) și obiceiurile sunt ale Românilor. Bluzele românești circulă peste tot ca bluze unguręști, bulgărești, ceho-slovace. Toate țările latine știu că noi suntem slavi și vorbim o limbă slavă. Deschideți de altfel un Larousse și veți vedea cum e văzută România în Occident în anul 1939.

Lăudat pentru fineța spiritului său, care este reală, occidentalul n'a aflat că de mult încă Orientul, cu o veche predispoziție la marea cultură, mai veche decât a Occidentului, a încetat de a mai fi naiv. Cine n'a observat cu zâmbet și cu părere de rău pentru simplitatea occidentalului, sforțările pe care le face conferențiarul străin spre a se cobori la înțelegerea noastră. Numai un lung bizantinism ne dă finețea de a trăda o clipă mirarea noastră și a lăsa pe conferențiar să plece încântat de găunoșiile debitate cu suficiență. Funck-Brentano venise înainte de războiu la noi și ne făcuse acest enorm spirit pentru balcanici. Toți Românii—zicea el—seamănă cu Napoleon! E de remarcat că vizitatorul civilizat nu iese din convenții, când e să-și dea opinia despre țara noastră. Noi suntem „mica soră latină", „un popor brav", „un popor ospitalier". Incolo? Nimic. Evident, numai obscuritate.

Această atitudine a occidentalului este numai o mică infirmitate ieșită dintr'o mare civilizație. Dar e o infirmitate periculoasă pentru el și supărătoare pentru noi. Sunt în tren, în vagonul restaurant, venind dela Paris. Excelentă este în teorie bucătăria franceză, dar adesea hidos este prânzul pe care îl oferă restaurantul francez. Orice om călătorit ne va aproba. Cât despre serviciul din vagonul-restaurant pe linie străină, să nu mai vorbim. Iată-ne însă în România. Aci prânzul compus după moda occidentală, cu nici un element local copios, de bună calitate, servit de un personal îndatoritor care se înțelege cu călătorii în limba lor, este în afară de orice discuție superior. Doar nu cunoaștem carnea congelată! Iată o franțuzoaică, probabil de o categorie socială inferioară, fiindcă Francezii își stăpânesc foarte bine reflexele. Atitudinea ei nu e mai puțin caracteristică. In tot timpul mesei a efectat uimirea și desgustul. La mazăre (mâncare națională franceză) a ridicat din umeri! La friptură a întrebat îngrețoșată Qu'est-ce que ça? și a refuzat-o. A refuzat tot ceeace mâncase dincolo de graniță, împuțit, și s'a ridicat ronțăind „de nevoie" un biscuit. Așa înțelegea o occidentală (bine înțeles de proastă extracție) să arate că vine dela lumină spre obscuritate. Ca și când puiul fript ar fi mai bun la Paris decât la București!

Aristarc

Indiscreții și Anecdote

D. Mihai Ralea, actualul Ministru al Muncii și distins intelectual, s'a născut la 17 Aprilie 1896 la București. Tatăl, moldovean, era magistrat la Huși, mama originară din Cahul. A urmat școala primară la Huși, apoi Liceul internat din Iași. A fost întâiul în clasă în tot cursul superior, iar în cursul inferior al doilea, al treilea din cauza profesorului de matematică Gh. Lascar care îi dădea nota cinci. Suferea de foame și de nostalgie și plângea în fiecare seară auzind plecarea trenului. Gh. Lascar bătea băeții până la sânge. Totuși școlarul avea înclinări către studiile pozitive, pentru inginerie de pildă. A urmat secția clasică și a „publicat" o revistă scrisă cu mâna, *Zăpada*, prin clasa II-III-a. Atmosfera steristă ajunsese până la dânsul și citise autorii români încă din clasa IV-a. La l. franceză a avut ca profesor pe A. D. Ionescu, doctor dela Paris, om fin, la l. greacă pe Jacotă, la l. română pe Mihai Carp. I-au fost colegi D. I. Suchianu, Pella, frații Teodoreanu, Strat. A urmat Facultatea de litere din București (1914—16) și Iași (1917), fiind coleg cu Tudor Vianu, Al. Rally, Al. Busuioceanu. Doctor în drept și în litere, cu doctorat de stat, la Paris, premiat cu premiul Osiris. A fost 2 ani adjoint la Ecole normale superieure. Asistent și conferențiar în 1923, profesor în 1926, deputat în 1928.

*

Cu prilejul *Lunei Cărții* d. Brătescu-Voinești a remarcat într'un articol *Proză* (*Universul*, 14 Iulie 1938) „dureroasa stare" a scrisului românesc, pricinuită „de vinovăția și a scriitorilor și a editorilor și a criticilor!". „A acelor scriitori, care făcându-și din literatură o profesie și contând pe sprijinul unei reclame sgomotoase, urmăresc numai dobândirea unui cât mai mare câștig material". Intr'adevăr e momentul a spune că nu se mai poate, mă 'nțelegi, pentruca scriitorii necinstiți, mă 'nțelegi, să strângă averi exorbitante, care nu mai este nicio morală și nu mai poate nimeni tolera luxul lor nebun.

*

Tot d. Brătescu-Voinești ne dă o formulă literară pe care o punem în vederea scriitorilor „Pentru numele lui Dumnezeu! dar o nuvelă și cu atât mai mult un roman, ca să aibă vre-o valoare, trebue ca autorul să-l fi purtat multă, foarte multă vreme în minte..." De acum încolo nu vom mai zice nuvelă bună și nuvelă rea, ci nuvelă de două luni, nuvelă de cinci ani, etc.

*

A propos de îmbogățirea scriitorilor! D. Bolintineanu publicase poemul *Traianida*, contând pe un număr de abonați. Se înscrisese 40 și plătise numai 20. In *Albina Pindului* (II, 1869, pg. 39-40) autorul desgustat propunea abonaților o altă combinație fiind gata în caz de nemulțumire să restitue banii.

*

Păstorel, după infructuoase telegrame trimise *Adevărului Literar* să i se plătească onorariile, expediază următoarea c. p. d-lui G. Călinescu:

Sevastos să ție samă
Cum că este obligat
Când îi scriu prin telegramă
Să răspundă prin mandat.

Al. O. Teodoreanu
Luni 18 XII 1933.

*

Dedicație pe *Cântece fără țară* (Buc., Sfetea, 1916) de Octavian Goga, pusă în drum dela Ciucea spre București, prin iarna anului 1936:

„Lui Păstorel în amintirea convorbirilor nemi(ni)steriale de la Ciucea. Cu dragoste, Octavian Goga, fost poet".

*

De anul nou 1875. N. T. Orășanu, gazetar celebru pe vremuri și satiric temut dar fără spirit făcea urări și lui Titu Maiorescu, în acest chip:

Iar lui musiu Titu,
Ungureanu, unitu,
Un frumos ciaslov
Lucrat la Brașiov,
Două burdușele,
Brânză din Săcele,
Și pe madam Gross,
Că i-a dat de ros.

*

D'Annunzio primea scrisori cu adrese extravagante, spune biograful său Tom Antongini, grație celebrității ori a umorului funcționarilor poștali. De pildă:

„Lui Gabriel D'Annunzio. Poet suveran, In lume".

„Marelui Colonel Dannunzio, Cazarma Geniilor".

„Cavalerului Umanității, pe locul în care se află".

*

Poetul englez Pope era mic și ghebos, urît de se țineau copiii pe stradă după el. Intr'o sărbătoare se duse la biserică. Preotul a predicat despre perfecțiunea creaturilor și a spus, că tot ce-a făcut Dumnezeu e perfect făcut.

Eșind lumea din biserică, Pope se apropie de preot.

— Uită-te, Părinte, la mine, și spune-mi cum m'a făcut Dumnezeu?

Preotul se uită la el, apoi zise:

— De, fiule. Dacă Dumnezeu a voit să facă un ghebos, te-a făcut perfect.

(Din *Vatra* I, p. 383)

*

Alta de Păstorel:

Nefăcând de râs sumarul,
Vin a te ruga frumos,
Să vorbești cu Sevastos,
Să-mi achite onorarul.

*

Același despre Soprana (sic) Țopa:

Iaca și Soprana, Hopa-Țopa!

*

Același:

Apă beau, te rog mă crede!
Da-s convins că-i o prostie:
Cine știe, nu mă vede,
Cine vede, nu mă știe.

*

Tot Păstorel:

Krsmuvâgu bwkmt pstklm!
(proverb ceh).

Primii pași

Despărțire

Vă spun adio! drum și flori.
Eu plec să-mi cuceresc destinul,
Invins, ca oridecâteori
Am îndrăgit tăcut seninul
Ascuns în ochii neștiutori
Ai unui vis cu chipul antic.
Te las, pământ, care strecori
Tristeți în sufletu-mi romantic.

G. Enache

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, strada Ionescu No. 4 — Iași.

IMPRIMERIILE ZIARULUI „IAȘUL" — STRADA UZINEI No. 53 — TEL. 1359 — IAȘI